

Koroona ja hoolekanne

Ligipääsetavusest
intellektipuudega
inimestele

Koroonaviirus –
info ja kogemused

Mis saab edasi?

MEIE MINISTER:
Sotsiaalminister
TANEL KIIK

KÖÖGINURK:
Heeringasalat
mustikatega

MEIE INIMESED:

MERLYN KOTLJAR

vaimupuu

KEVAD 2020

Nr 23/ 2020

SISUKORD

- 1** ▶▶ JUHTKIRI:
Janek Muru
- 2-5** ▶▶ MEIE INIMESED:
Merlyn Kotljär
- 6-8** ▶▶ MEIE INIMESED:
Kristjan Lume
- 9** ▶▶ TASUB TEADA:
Ligipääsetav Paks Margareeta
- 10-11** ▶▶ TASUB TEADA:
Ligipääsetavusest intellektipuudega inimestele
- 12-13** ▶▶ TASUB TEADA:
Eluruumide kohandamisest Tallinnas 2019. aastal
- 14** ▶▶ TASUB TEADA:
Erilised inimesed eriolukorras
- 15** ▶▶ TASUB TEADA:
Koroonaviiruse test
- 16** ▶▶ TASUB TEADA:
Tegus elu jätkub ka kriisiolukorras
- 17** ▶▶ TASUB TEADA:
Sõmera Kodu koroonaviiruse kogemused
- 18-19** ▶▶ TASUB TEADA:
Koroona ja hoolekanne
- 20** ▶▶ TASUB TEADA:
Käte pesemise tehnika
- 21** ▶▶ TASUB TEADA:
Tallinna sotsiaalteenustest eriolukorra ajal
- 22-24** ▶▶ MEIE MINISTER:
Tanel Kiik
- 25-26** ▶▶ MIS SAAB EDASI?
- 25-26** ▶▶ KÖÖGINURK

TOIMETUS

JANEK MURU
peatoimetaja
janek@vaimupuu.ee

KERTTU RAKKE
tegevtoimetaja

KEVIN LILLEND
toimetaja

TAIRE EHAVER
Kööginurga toimetaja

TIINA AZOJAN
Fotograaf

KALEV LILLEORG
Fotograaf

Toimetuse üldinfo:
Gsm: +(372) 5563 4449
toimetus@vaimupuu.ee
www.vaimupuu.ee

Makett ja kujundus:
Janek Muru
Küljendus:
Janek Muru

Trükk: Printimiskeskus OÜ
Paber: G-Print (kaaned: G-
Print 250g/m² ja sisu G-Print
150g/m²)

FOTOKONKURSS 2020

PILDISTADA VÕIB KÕIKE, MIS MEELDIB JA MILLE KOHTA SAAB ÖELDA:

MINU LEMMIK

**LEMMIKTOIT, LEMMIKLAULJA, LEMMIKNÄITLEJA, LEMMIK-INIMENE
LEMMIKVAADE, LEMMIKTEGEVUS, LEMMIKPAIK, JNE.**

FOTOSID OOTAME E-POSTI AADRESSIL:

fotokonkurss@vaimupuu.ee hiljemalt 1. novembriks 2020.a.

FOTOLE LISAKS ON VAJA MÄRKIDA:

**pildiallkiri / autori nimi ja vanus / organisatsiooni nimi /
paari lausega foto sündimise lugu ja taust**

REEGLID

1. Foto idee väljamõtlemisel ja/või lavastamisel võib kasutada kõrvalist abi, aga pildistama, „klõpsu“ tegema, peab intellektipuudega inimene.
2. Foto peab vastama teemale. Fotol kujutatut aitavad mõista ja täiendada pildiallkiri ja foto saamise lugu (2-3 lauset – miks just see objekt).
3. Foto peab olema jpeg-formaadis, võimalikult hea kvaliteediga.
Soovitame mitte kasutada macro-funktsiooni.
NB! Fotosid eelnevalt mitte töödelda!

Fotosid hindab žürii. Parimate fotode autorid saavad auhinnad.
12 õnnestunud fotot avaldatakse Vaimupuu 2021. aasta kalendris ning 19 leiavad tee rändnäitusele.
NB! Vaimupuu kalendrisse saab panna ainult landscape-formaadis (horisontaalseid) fotosid.

Fotokonkursi projekti toetab Sotsiaalministeerium Riigi Tugiteenuste Keskuse kaudu.

SOTSIAALMINISTEERIUM

ERIOOLUKORD EESTIS

Eriolukord Eestis: sotsiaalmööda vs. päriselu

Kõigeväeline

Koroonaviiruse
esindusnägu
Eestis

jumal

kogu

maailma

kaitsku

KOROONAHIRM

Viirus marsib igal pool
See oli meile hea kool
Käsi pese hoolega
ole rõõmsa meelega

Koroonakontrolör
üritab inimesi rahustad

Kõigeväeline jumal kogu maailma kaitsku

Kollaaž ja luuletus
"KOROONA"
HELINA SARAP
Maarja Küla Tartu kogukond

MUSI, MUILE TUNUDUB ET KÕIK TULEVAD
HÄSKIDES EI TÄHENDANUD HÄSKIBALLI!

Meedik Hinnas Wuhan'i linnas patoloogilist
analüüsi võtnud. Pilt on tehtud 5. märtsil.

Koroonahirm

Koroonaviiruse juhtumid Euroopas
Koroonaviirus levib kiiresti kogu maailmas. Keskne on tähtsustatud
Riig 24 000 haigustõrjehaigla, mis on suutnud hoida peetud. Itaalia.
1-10 11-500 501-1000 1001-5000 5001-10000 10001-50000 50000
Päevakoroonaviiruse juhtumid Euroopas

Tervitused eriolukorra järgselt Lasnamäelt! Mul on hea meel, et lõpuks on suurem koroonaoht möödas ja me võime jälle kodust väljas käia. Õnneks on ilmad olnud piisavalt head, et kohtuda sõpradega õues. Mis võib veel parem olla – saad korraga häid emotsioone ja värsket õhku!

Vaimupuu tegemisi puudutas eriolukord päris kõvasti. Kõik üritused ja külaskäigud, mida plaanisime, jäid ära. Tänavu ei toimu ka Vaimupuu Suvekooli ega ühtki teist suveüritust Vaimupuu kaasabil. Iga-aastane Tuksi laager Eesti Vaimupuudega Inimeste Tugiliidu eestvedamisel aga peaks toimuma oma tavapärasel ajal, augusti lõpus!

Meie rändnäitus „Imelised inimesed“ rippus kaks kuud Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli seintel tühjades ruumides, kuna õppetöö oli peatatud. Alates mai lõpust saab pilte vaadata Maarja Külas Põlvamaal.

Tegemist jätkus meil siiski küllaga. Juba mitu aastat oleme taotlenud toetust, et teha meie kodulehest tänapäevane ja igati ligipääsetav portaal, mis kajastaks intellektipuudega inimeste elu ja tegemisi. Meie vana koduleht oli aastast 2011 – see oli igas mõttes ajale jalgu jäänud. Kaasasime oma töösse eksperte, tegime küsitlusi organisatsioonide seas nii Eestis kui välismaal, täiendasime pidevalt veebilehe uuendamise kava, püüdes leida võimalikult lihtsaid, ent innovaatilisi lahendusi. Lõpuks ilmnesid vanal kodulehel ohtlikud turvaaukud ning me pidime selle täielikult sulgema.

Mul on rõõm teatada, et möödunud aasta lõpul saime Sotsiaalministeeriumilt Riigi Tugiteenuste Keskuse kaudu kodulehe uuendamiseks rahastuse! Töid teostab firma Trumpit, kel on uuenduslike lahendustega varasemaid kogemusi. Varsti hakkab mitu kuud tööd vilja kandma, uus koduleht ongi valmimas!

Meie uuel leheküljel on kõnesüntesaator, see tähendab, et artikleid saab ka kuulata. Oma koostööpartneriks valisime siin Eesti Keele Instituudi. Meie kodulehte saab vaadata monokroomselt, samuti on keerulisemad tekstid varustatud lihtsas keeles kokkuvõttega. Lisaks on siin palju põnevat ja uut, mille kohta ootame tulevikus kindlasti ka tagasisidet. Kui koduleht valmis saab, korraldame mitmeid küsitlusi ja mängu, kus jagame praktilisi auhindu! Olge valmis!

Seekordne ajakirjanumber on pisut paksem kui tavaliselt, kuna juba pikka aega pole me saanud paberkanalil ilmuda. Vaimupuu elab vaid projektidest, trükiseid aga reeglina sotsiaalprojektidest ei rahastata. Õnneks jätkab AS Papyrus meie toetamist paberiga. Aitäh!

Rubriigis „Meie inimesed“ on lausa kaks lugu kahest

tublist noorest, kes on leidnud enda jaoks kunstialad, mida nende erivajadus ei sega. Kristjan Lume joonistab „elust enesest“, Merlyn Kotljar, kunstnikunimega FlackoWeasel, saab innustust hoopis fantaasiamaailmast. Huvi loomingu tegevuse vastu on aidanud neil leida oma kohta elus. Lugude kõrvale pildistas fotod meie suurepärase vabatahtlik fotograaf Kalev Lilleorg.

Muidugi on käesolevas numbris palju juttu koroonast. **Täname Ester Öpikut ja Tanel Kiike, kes kiirel ajal leidsid aega ka Vaimupuu küsimustele vastata!** Koostöös Terviseametiga koostasime lihtsas keeles ülevaate, mis koroonaviirus on ning kuidas terveks jääda. Vaata lk 19! Kindlasti õpi pähe kätepesu õpetus lk 20. Oma isiklikust kogemusest võin öelda, et sage kätepesu teeb naha kuivaks ning käsi tuleks kätekreemiga hellitada ka neil, kes kreemitamisest varem lugu pole pidanud.

Kööginurgas uuendame pisut traditsioone – paneme heeringasalatisse mustikaid ja küpsetame seemnekaraskit.

Tänavuse fotokonkursi teema on „Minu lemmik“. Pildistada võib kõike, mis meeldib ja mille kohta saab öelda – minu lemmik! Eriolukorra tõttu pikendasime konkursi tähtaega 1. novembrini ning lõpuüritus on plaanitud alles jaanuaris 2021, ent mida kiiremini oma lemmikud teele saadate, seda parem! Fotokonkursi projekti toetab Sotsiaalministeerium Riigi Tugiteenuste Keskuse kaudu.

Soovin kõigile rõõmsat suve!

Olgem positiivsed, ent jäägem negatiivseteks! ;)

(Loe: olgem positiivsed oma mõtetelt, ent jäägem negatiivseteks koroonaviiruse testides!)

Merlyn oma joonistatud kaartidega.

MERLYN KOTLJAR KARVASE MAAILMA FLACKO

Merlyn Kotljar (32) elab Vändras ja käib igapäevaselt Vändra Sotsiaalmajas teenusel. Merlynit tunnevad Eestis vähesed, ent tema kunstniku-nimi FlackoWeasel on tuttav paljudele üle terve maailma.

TEKST: Vaimupuu ja Vändra Sotsiaalmaja
FOTOD: Kalev Lilleorg

KOOLIKIUSAMISEST PÄÄSTIS JOONISTAMINE

Merlyn on sündinud ja kasvanud Tallinnas Nõmme mändide all. Siiani tekitavad männid temas koduse tunde. Kooliaeg Rahumäe Põhikoolis aga ei möödunud tüdrukul kuigi lihtsalt. Merlyn sündis enneaegselt, tema üks silm ei näe ja vaatab pisut viltu. Lisaks on tüdrukul ka düskalkuulia, mis tähendab, et matemaatika, keemia ja füüsika valmistasid talle raskusi. Need puuded andsid õelatele koolikaaslastele põhjust Merlynit kiusata.

„Ma tahtsin õppida hästi, aga suurem aeg kulus sellele, et end kiusajatest eemal hoida,“ meenutab Merlyn. Suuresti koolikiusamise tõttu on ta terve elu olnud

sunnitud silmitsi seisma depressiooniga, masendus-, ärevus- ja paanikahoogudega.

Koolis suhtles Merlyn peamiselt õpetajatega, kuna need olid mõistlikumad kui õpilased ning neid oli võimalik usaldada. Igal vabal hetkel Merlyn joonistas, nii tundides kui vahetundides. Joonistades sai ta minna oma maailma peitu. Tänu joonistamisele jõudis ta oma praeguste lemmiktegevusteni – animatsioonide ja loomakostüümide juurde.

MULTIKATE VAATAJAST ANIMATSIOONIDE TEGIJAKS

Merlynile on lapsest saadik meeldinud multifilmid. Videokassette multikatega oli tal palju, isa poolt televiisorist lindistatud ja Soomest kingituseks toodud. Kord leidis Merlyn Kinder Surprise'i šokolaadimuna seest pisikese raamatukese, mille lehtedele joonistatud pildid hakkasid liikuma, kui lehti sõrme alt läbi lasta. Igal pildil, nn kaadril, oli kujutis eelmisest pisut erinev.

„Ahaa, nii see siis käibki!“ oli mõelnud tollal lasteaialine Merlyn. Ta palus emal osta märkmepabereid, nn post-ite, mis ühest servast liimiga, ning hakkas oma animatsioone tegema. Palju õppis ta oma videote abil – pani multika pausile, seejärel vaatas kaadrihaaval, kuidas tegelane liikuma oli pandud. Märkmepabereitele joonistatud animatsioonid tulid hästi välja, ent aja jooksul hakkasid „filmid“ lagunema – paberilehed kippusid liimist lahti tulema ja kaadreid jäi väheks.

Juba 7-aastaselt alustas Merlyn joonistamisega arvutis. Peagi pani ta oma joonistused liikuma, hakkas tegema animatsiooniga. Kui millestki aru ei saanud, vaatas Google'ist järele. Enamuse oma teadmistest ja

Merlyn ja tema pehmed meistriteosed.

oskustest ongi Merlyn ise õppinud. Praegu kasutab ta isiklikku puutetundliku ekraaniga sülearvutit ning joonistamisel eelistab Flash programmi, sest sealsed jooned on tema sõnul „mõnusad siledad“.

Merlyni animatsioone on hinnanud ka tema lemmiklaulja Devin Townsend, kelle lauludele on Merlyn loonud animatsioone. Mõnda neist on Devin Townsend ka oma muusikavideotes kasutanud.

FURRY FANDOM

Merlyn on kogu elu armastanud joonistada loomi ja loomasarnaseid tegelasi, ent alles 11 aastat tagasi avastas ta enda jaoks Furry Fandomi. See on subkultuur, kus inimestele meeldivad loomad ja loomtegelased, kes kõnnivad kahel jalal ja räägivad, samuti neist inspireeritud kunst, animatsioonid, videomängud ja muu.

Merlyn, kel polnud koolis sõpru, tundis end „furride“ seas teretulnuna. Ta polnud arvanud, et maailmas võiks olla veel inimesi, kellele meeldivad samad asjad nagu talle.

Mõttekaaslaste leidmine tekitas hea tunde ja Merlyn hakkas teiste eeskujul tegema kostüüme (ingl k fursuit), kuigi koolis talle tööõpetus ei meeldinud. Algul läks tegemine aeglaselt, internetis polnud veel nii palju kostüümide tegemise õpetusi, nagu praegu. 2016. aastal läks asi paremaks ning siis sai suurema hoo sisse ka Merlyni looming, süvenes huvi ja täienesid oskused.

OMA KÄTEGA LOODUD ILU

Kostüüme meisterdab Merlyn eelkõige sellepärast, et talle meeldib ise, oma kätega, luua ilusaid asju. Loomine teeb talle rõõmu, hea tuju aga on tervise alus.

Ideid ammutab Merlyn internetist, peamiselt teistelt „furridelt“, kes samuti kostüümikunstiga tegelevad. Grupis nimega WIP Zone jagavad erinevad kunstnikud oma pooleli olevaid ja valmis töid. See inspireerib ja motiveerib. Samuti leiab palju õpetlikke videoid Youtube'i kanalilt. Üks Merlyni lemmikuid seal on Mugiwara Cosplay.

Oma kostüümid loob Merlyn ise. Kõigepealt joonistab, siis teeb lõiked. Meisterdamiseks läheb vaja palju erinevaid materjale, mida saab ta ehitus-, hobi- ja kangapoodidest ning mis algselt võivad olla mõeldud hoopis muuks. Näiteks silma pupilli tegemiseks kasutab Merlyn musta värvi putukavõrku. Väga oluline on karva kvaliteet, kuna odavast karvast kostüüm läheb kiiresti inetuks. Kvaliteetset karva on raske leida ning see on kallis. Merlyn tellib seda internetist.

Kõiki neid, kes tahaksid ka kostüüme valmistada, innustab Merlyn seda kindlasti proovima.

„See on väga omalaadne käsitöö kogemus,“ ütleb Merlyn ja soovib varuda kannatust. „Ärge kartke vigu teha! Vead on õppimise üks osa, et areneda saaks.“

Merlyni meisterdatud kostüümid.

KOSTÜÜM ANNAB TURVATUNDE

Oma meisterdatud erinevate tegelaste kostüüme paneb Merlyn selga vaid proovimise pärast, et kindel olla, et see istub hästi pähe ja näeb kena välja. Ise kannab Merlyn vaid omaenda tegelaskuju Flacko kostüümi, millest on teinud juba kaks varianti. Selle tegelase, oma fursona, mõtles ta endale välja juba 2004. aastal. Flacko on nirgipoiss, inspireeritud filmi „Jääaeg“ tegelasest nimega Scrat.

Kostüüm annab Merlynile turvatunnet ja enesekindlust, kuna maski tagant pole tema puuet märgata. Kostüümi kandes tunneb ta end sellisena, nagu ta tahaks olla. Ka pildistamisel eelistab Merlyn kanda kostüümi, kuna ta ei soovi, et tema päris nägu nähakse.

Oma kostüüme müüb Merlyn põhiliselt välismaale, kuna Eestis tuntakse nende vastu vähe huvi. Tema jaoks on aasta tippsündmus iga-aastane Furry Fandomi konverents NordicFuzzCon Rootsis, kus ta kohtab oma furri-sõpru ja müüb oma kunsti. Raha-asjades aitab teda üks sõber, kuna arvutamine on Merlyni jaoks raske.

PEALINNAST VÄIKELINNA

Tallinna elu oli Merlyni jaoks liiga stressirohke, tema korter oli kehvast seisukorras ja tervis aina halvenes. Seepärast otsustas Merlyn mõni aasta tagasi kolida Väandrasse, oma parimale sõbrale lähemale. Pärnumaa väikelinna kinnisvarahinnad on palju odavamad kui Tallinnas ja nii õnnestus Merlynil osta endale siin ilus korter. Kord perearsti juures käies tuli jutuks, et Merlynil on vaimseid häireid. Arst soovitas Merlynil hakata käima Väandra Sotsiaalmajas. Merlyn läkski. Nüüd on ta siin juba kolm aastat igapäevaelu toetamise, toetatud elamise ja kaitstud töö teenusel.

„Saan siin teha asju, milles osav olen ja mis mulle meeldivad. Saan rääkida oma muredest ja enesetundest, mind aidatakse asjaajamistel ja igapäevaelu toimingutega,“ kiidab Merlyn Väandra Sotsiaalmaja ja siinseid inimesi.

Vaimsete probleemide korral on inimestel tihti raske abi küsida. Merlyn teab, et abi küsimine on hädavajalik. „Mida detailsemalt arstile või tegevusjuhendajale räägite, mis viga, seda paremini abi saab,“ on ta kogenud.

Tegevusjuhendajad Liisi Viira ja Anneli Kärtmann on Merlyniga väga rahul, kuna Merlyn on väga loo-

minguline, kaastundlik ja heatahtlik. Tema käsitööna valminud kaardid ja esemed on tõelised kunstiteosed. Inglise keeles ja arvutioskuses teeb ta paljudele silmad ette. Kolme aastaga on Merlyn õppinud õmblusmasinal õmblema, ta on selles juba päris osav. Abi vajab Merlyn vaid igapäevaelutoimingutes – mõnikord unustab ta koristada või mõnd vajalikku asja soetada. Sotsiaalmajas toimunud koolitustest on Merlyn rõõmuga osa võtnud, eriti neist, kus saab proovida mõnda uut käsitööd.

OMA TEMPOS, OMAL VIISIL

Merlyni tervis on hüplik. Ta ei tea kunagi, mida homme päev tervise mõttes kaasa võib tuua. Sellegipoisi ei taha ta, et mingi tähtaeg kuklas oleks. Merlyn teeb tööd oma kiirusega, täpselt niipalju, kui parajasti tahab ja suudab: „Võtan ühe päeva korraga.“

Oma tervise tõttu ei saaks Merlyn igapäevaselt kellast kellani tööl käia, sotsiaalmaja annab talle vajalikke tegevusi ja võimalusi suhtlemiseks.

„Muidu ei suhtleks ma väljaspool interneti mitte kellegagi,“ tunnistab Merlyn, kes väldib igapäevaelus pilkkontakti. Ka internetis eelistab ta suhelda kirjutatud teksti kaudu ning ilma kaamerata. Enamik inimesi, kellega ta suhtleb, on „furrid“, mõned ka Devin Townsendi fännid.

MIDA SOOVIB MERLYN VAIMUPUU LUGEJATELE?

Merlyn mõtleb pisut. „Tehke asju, eriti käsitööd, ainult siis, kui te ise soovite, mitte vastu tahtmist. Kõige parem on teha asju südamega. Ümbritsege end heade inimestega, kes võtavad teid nii, nagu olete.“

DÜSKALKUULIA

Düskalkuulia on arvutamishäire, kus mõned lihtsad tehted tunduvad ületamatult rasked. Sõna tuleb vanakreeka keelest: *dys-* – „häire“, *calcolare* – „arvutama“

Sarnaseid diagnoose:

düsleksia – raskused sõnade kokku lugemisel
düsgraafia – raskused õigekirjas

Düskalkuulia, düsleksia ja düsgraafia ei tähenda alati intellektipuuet.

SÕNASELETUSI

Fandom ühendab ühiste huvidega inimesi, kes kulutavad suurema osa oma vabast ajast oma huviga tegelemiseks ning määratlevad end oma huvi kaudu.

Võrdluseks: fänniklubisse (ingl k fanclub, fanbase) kuuluvad erinevate huvidega inimesed, kes ühele huvile kulutavad vähem aega.

Furry Fandom ühendab „furrisid“, inimesi, kellele meeldivad animeeritud tegelased – loomad, kes kõnnivad kahel jalal, suhtlevad ja tegutsevad nagu inimesed.

Fursona – nn avatar „furride“ maailmas. (Inglise keeles: *fur* – karv, karusnahk; *persona* – isik, roll).

Furry Fandomis suhtlevad inimesed üksteisega oma fursona kaudu, tegelik isik pole oluline.

Vändra Alevi SOTSIAALMAJA

Vändra Alevi Sotsiaalmaja
Vana tn 94, Vändra alev
Juhataja: Lembi Uulimaa

Toetatud erihoolekandeteenuseid (igapäevaelu toetamise, toetatud elamise, töötamise toetamise teenus) osutatakse sotsiaalmajas alates 2003. aastast.

Praegu saab teenuseid 44 inimest, töötab 8 tegevusjuhendajat.

Pikaajalist kaitstud töö teenust saab 14 inimest alates 2016. aastast.

Sügava liitpuudega klientidele päeva- ja nädalahoiu-teenust osutatakse 2018. aastast.

2018. aasta maist pakutakse koduteenust 50-le ja sotsiaaltranspordi teenust 248-le inimesele, selleks töötab 5 hooldustöötajat.

2019. aasta algul valmis Vändra Sotsiaalmaja renoveerimise käigus 10 eluruumi toetatud elamise teenusel olevale kliendile (sh 3 ruumi liitpuudega kliendile) ning 6 tegevus- ja töötuba (sh kööginurk), lisaks administratsiooni ja majapidamisruumid. Sama aasta lõpuks kohandati Uus tn 17 hoone elamiseks 8 liitpuudega kliendile.

7 aastat järjest on Vändra Sotsiaalmaja korraldanud augustis üle-eestilist spordipäeva psüühiliste erivajadustega inimestele Vändra Staadionil. Eelmisel aastal oli kohal 137 võistlejat 17 asutusest. Tänavu jääb võistlus koroonahirmu tõttu ära. Loodetavasti toimub võistlus 2021. aastal jälle.

KOKKUVÕTE

Merlynit kiusati koolis tema puude pärast. Kiusamine põhjustas psüühilisi probleeme. Merlyn leidis rõõmu joonistamisest.

Nüüd teeb ta arvutis animatsioone ja meisterdab kostüüme.

Vändra Sotsiaalmajas aidatakse Merlynil elust rõõmu tunda.

Merlyn armastab lõbusaid pilte joonistada.

ŠARŽIKUNSTNIK KRISTJAN LUME

33-aastane Kristjan Lume on ilmselt tuttav kõikidele võrukatele. Teda võib tihti kohata erinevatel üritustel, kus ta pakub, et võib inimestest šarži joonistada. Kristjan on šarže joonistanud palju. „Terve kelder on neid täis!” muigab ta.

TEKST: Vaimupuu
FOTOD: Kalev Lilleorg

Joonistama sattus Kristjan juhuse läbi, 2000. a suvel, 13-aastase poisikesena. Maal vanaema-vanaisa juures igavledes sattus talle kätte Maaleht, kus oli šarž Rein Ruutsoost. Kristjanit köitis selline joonistamisstiil ning ta joonistas selle maha. Tavalisele printeripaberile. Onupoeg oli sarnasust nähes üllatunud: „Täpselt Rein Ruutsoo!” Ja ostis Kristjanilt joonistuse 5 krooni eest ära. Samal aastal nägi Kristjan vanaisa õe juures esimest korda elus Hugo Hiibuse joonistatud šarži, mis rippus raamituna seinal. Vanaema selgitas Kristjanile, mis on šarži ja joonistuse vahe.

Nüüd hakkas Kristjan šaržide vastu tõsisemat huvi tundma. Ta kogus ja joonistas maha Maalehes ilmunud šarže, peamiselt Valdek Alberi omi. Kuna kodus käis Postimees, jätkas Kristjan Postimehes ilmunud portreefotode ja isegi Postimehe töötajate fotode maha joonistamisega. Kristjani stiiliks oligi tollal rohkem portreejoonistus, mitte šarž. Enne euro tulekut jäädvustas Kristjan Eesti krooni paberrahadel kujutatud Eesti suurkujude portreed.

HUGO HIIBUSE SUURIM FÄNN

2011. aastal toimus Kristjani elus suur muutus. Ta nägi televiisorist Hugo Hiibust, kes tutvustas oma asja ilmunud raamatut „Piibu ja pliiatsiga” ning rääkis šaržidest.

„Siis ma otsustasin teha elus kannapöörde ja hakata Hugo Hiibuse fänniks,” ütleb Kristjan.

Pärast seda on Kristjan ka ise neli korda Hugo Hiibusega kohtunud. Vanameister on Kristjanist neli šarži joonistanud, neist kaks värvilist ja üks üsna pisikeses formaadis.

Möödunud sügisel suri Kristjani iidol Hugo Hiibus 90-aastaselt.

„Austan Hugo Hiibust väga, sest tal oli professionaalne oskus teha šarže,” ütleb Kristjan. Ka tema enda joonistustes on tunda Hugo Hiibuse stiili.

Kristjan portreteerib Anna Tootsi, Maarja Küla eluvaldkonnajuhti.

Kristjan kaunistab oma šaržid oma kaubamärgi, logoga. See on rõõmus, lihtne ja meeldejääv. Selle logo valis Kristjan endale 2007. aastal, kui tal hästi minema hakkas. Oli Sea aasta ning sellepärast valiski Kristjan sea kärsa.

USUB INIMESTESSE

Kristjan on terve oma elu Võrus elanud. Praegu elab ta koos vanematega ja käib Maarja Külas kaitstud töö, tehes seal põhiliselt puutööd ja välitöid. Ta on lõpetanud Võrusoo Põhikooli kergendatud õppekava järgi ja Vana-Antsla Kutsekeskkooli puhastusteenindaja erialal. Praeguseks pole enam kumbagi kooli olemas.

Kristjani elufilosoofia on lihtne. „Pean kõigist lugu, kes minuga sõbralikud on, aga neid, kes on ebaviisakad, väldin,” räägib ta. „Väga palju on ju häid inimesi – palju neid halbu ikka on. Võru on rahulik koht, enamik on siin sõbralikud ja toredad. Mõned napsised saadavad mind sinnasamusesse, kui šarži pakun.”

Võru inimestele võib Kristjan tunduda amatöörina, ent tal on olnud juba mitu näitust. Möödunud aasta jaanuaris olid tema tööd väljas Võrumaa Keskraamatukogu konverentsisaalis, suvel aga oli tal isikunäitus Tartus Lutsu Raamatukogus.

Kristjan kasutab alati igat võimalust, et joonistada. Vaimupuu Suvekoolis oli šarži tahtjatest Kristjani kõrval lausa järjekord!

TEHNIKAHUVILINE LAPSEPÕLVEST SAADIK

Kristjan tunnistab, et vanematest, vanavanematest ja onudest on talle elu jooksul palju abi ja tuge olnud. Suved veedab ta tavaliselt vanemaid suvilas aidates ja sõidab palju jalgrattaga. Kristjani suureks kireks on aga ATV-d. Neist võib ta rääkida palju.

Oma esimese ATV sai Kristjan 2001. aastal. See oli laste ATV, 50 cm³ mootoriga Suzuki, seejärel 150 cm³ Hiina päritolu, samuti laste ATV. Täiskasvanute ATV-d algavad 300 cm³-st kuni 1000 cm³-ni välja. Kristjani onul on Can-Am Outlander Bombardier 650xt ja ta on lubanud ka Kristjanil sellega sõita.

ATV-d ei ole odavad. „Hiina ATV-de hinnad algavad 400 eurost, aga korralikud Jaapani omad maksavad sõltuvalt suurusest 7500 – 16 900 eurot,“ teab Kristjan. Ta kirjeldab pikalt ATV-de erinevusi, kaalu ja otstarvet. Tema fakti- ja numbrimälu on hämmastav!

UNISTUSED ON SUURED JA SELGED

Millest unistab noormees, kelle elu mõtteks on šaržid?

„Tahaks elada 88-90aastaseks ja vanas eas ikka veel šarže teha,“ mõtiskleb Kristjan. Ta on kindel, et kasutab eluaeg šaržide joonistamisel harilikke pliiatseid ja markereid, nagu praegugi.

Kristjan tunnistab, et kardab surma, kuna on kuulnud, et inimestel on vaid üks elu. „Ma ei taha igavikku minna!“

AGA LÄHEMAD PLAANID?

„Pruuti veel ei ole ja muidugi tahaks, 25-30aastast ilusat Võru naist. Tüdruk peaks olema aus, tal peaksid olema autojuhiload ja pikad juuksed – juuste värv ei ole oluline.“

Kristjan on joonistanud šarže Hugo Hiibusest päris mitu.

Kristjanil oli õnne kohtuda mitu korda oma iidoli Hugo Hiibusega ning temalt juhtnööre saada..

Kristjan oma onu ATV seljas.

Paks Margareeta on taas külastajatele avatud!

LIGIPÄÄSETAV PAKS MARGAREETA

Vana suurtükitorin Paks Margareeta on olnud Meremuuseumi koduks ligi 40 aastat.

Möödunud aasta lõpul said valmis 2 aastat kestnud renoveerimistööd.

Uuendatud muuseum-külastuskeskuses on mõeldud ka erivajadustega inimestele.

Vaimupuu küsimustele vastas Karen Jagodin,
Eesti Meremuuseumi näituste projektijuht.
FOTO: Erakogu

MISSUGUSED ON VÕIMALUSED UUTE VÄLJAPANEKUTEGA TUTVUMISEKS ERIVAJADUSEGA INIMESTELE?

Oleme püüdnud ekspositsiooni planeerimise algusest alates arvestada terviklikult ka erivajadustega külastaja külastuskogemusega. Juba arhitektuurses projektis on arvestatud füüsilise ligipääsetavusega, mistõttu on hoone varustatud lifti ja invatõstukiga, võimalikult palju oleme püüdnud rakendada soovituslikke panduse kaldeid ja libisemiskindlaid materjale, kuid keeruline ruumiline olukord keskaegses kompleksis ei ole

olnud lihtne. Kõige suurem erinevus vana ekspositsiooniga ongi see, et **nüüd pääseb liftiga torni keldrist katuseni**, varem oli kogu liikumine ainult treppe mööda. Kuulmispuudega inimestele on ekspositsioonis loodud **viiekeelsed tõlked** videolugudele ning kogu maja on varustatud induktsioonsilmusega helivõimendussüsteemiga. Vaegkuuljatel on võimalik oma kuuldeaparaat ühendada maja silmussüsteemi ning nii mugavalt suhelda nii poe- kui piletikassa külastusjuhiga või kuulata läbiviidavat ekskursiooni.

Nägemispuudega külastajate teekonda toetavad **juhtliinid põrandatel**, mis viivad kombatavate korruseplaanideni: plaane lugedes saab detailsema kujutelmaraumidest ning ekspositsiooni osadest. Edasist liikumist ja sisu toetab **kirjeldustõlkega audiotuur**, ekspositsioonis on **punkt- ja reljeefkirjas etiketid** ning kombatavad 3D mudelid tähteksponaatidest. Kuna näitusele on loodud ka mitmeid „käed-külge“-tüüpi mängulisi lahendusi, siis aitavad need teemadega põnevalt suhestuda ka intellektipuudega inimestel.

KAS KÕIK KORRUSED JA VÄLJAPANEKUD ON ÜHTVIISI LIGIPÄÄSETAVAD?

Ratastooliga on ligipääsetavad kõik külastajatele mõeldud korrused – alates garderoobist 0-korrusel kuni katuseterrassini. Ratastooliga ei pääse vaid väravapealsesse ruumi ning nurgatorni 3. ja 4. korrusel, kuna need on liiga kitsad.

KAS GIIDID ON SAANUD VÄLJAÕPPE ERIVAJADUSEGA INIMESTEGA TEGELEMISEKS?

Koostöös Eesti Puuetega Inimeste Kojaga viidi Meremuuseumi külastusjuhtidele läbi erivajadustega inimeste teeninduskoolitus, kus tutvustati erinevaid aspekte nii külastuskogemuse kui teeninduse vaatevinklist. Nad on kursis esmase spetsiifikaga, millist informatsiooni millise erivajadusega inimene vajab ning kuidas seda kõige selgemalt edastada. Samuti tutvustati neile erivajaduste sisulisi aspekte: millistele detailidele tähelepanu pöörata, kuidas erinevad inimesed ruumi tajuvad või millist abi kõrvaliselt isikult võivad vajada. Järgmisel aastal on plaanis luua spetsiaalsed muuseumitunnid pimedatele ning intellektipuudega külastajatele. Kuidas ligipääsetavus laiemalt kogu muuseumi valdkondadesse integreerida, on pikem protsess, kuid meremuuseum on selle põneva väljakutse alguses.

Intellektipuudega inimestele mõeldud infoteatmikud on kättesaadavad
<http://www.vaimukad.ee/lihtne-keel>

LIGIPÄÄSETAVUSEST INTELLEKTIPUUDEGA INIMESTELE

TEKST: Agne Raudmees,
Eesti Vaimupuudega Inimeste Tugiliit (EVPIT)

2019. aastal saime Aktiivsete Kodanike Fondilt rahastuse, et muuta avalik ruum intellektipuudega inimestele kättesaadavamaks. Projekti käigus kaardistame üle-eestiliselt avalikke teenuseid pakkuvaid asutusi ja ligipääsetavust lihtsas keeles küsimustiku abil. Projektipartneriteks on Landssamtökin Proskahjálp Islandilt ja Tartu Maarja Tugikeskus.

Juba mitmeid aastaid on ühiskonna ja poliitika uundajate teadlikkust tõstetud ligipääsetavuse vajadusest. Eesti Vabariigi põhiseadus, mitmed normid ja ka näiteks Euroopa Liidu puuetega inimeste õiguste konventsioon tagavad kõikidele inimestele võrdse ligipääsu, täieliku osalemise ja kaasatuse ühiskonnas ning võrdsed võimalused, nüüdseks hakkab arusaamine füüsilise ligipääsetavuse osas aeglaselt paranema.

Ka meelepuute osas, nagu kuulmispuue ja nägemispuue, on mõningaid edusamme tehtud.

Kahjuks ei ole tänaseni intellektipuudega inimestele ligipääsetavuse ja võrdsete võimaluste loomiseks piisavalt samme astutud. Ligipääsetavuse teema parandamiseks on ellu kutsutud foorum – ligipääsetavus.ee – kes sedastavad ise: „Oma tegutsemiskompetentsi füüsilise, nägemis- ja kuulmispuude ligipääsetavuse osas.“ Nii ühiskonnas laiemalt kui ka erialaspetsialistide seas on lihtsa kirja vajalikkus avalike teenuste kättesaadavuse parandamiseks üldiselt tundmatu.

Näiteks 2018. aasta 30. mai majandus- ja kommunikatsiooniministeriumi pressiteade ligipääsetavuse parandamise alase määruse vastuvõtmise kohta ütleb järgmist: „Avalikule ehitisele esitatavate ligipääsetavuse, kasutamise ja ohutuse nõuete ajakohastatud ja täpsustatud kujul kehtestamine on tingitud vajadusest tagada igale inimesele võrdseid võimalusi pakkuva, väärikas ja iseseisev toimetulek.“ Tollane minister Urve Palo ütles, et määruse koostamisel olid suureks abiks MTÜ Ligipääsetavuse Foorum juhatuse liikmed, Ligipääsetavuse nõukogu liikmed ning Eesti Puuetega Inimeste Koja liikmesorganisatsioonid, nagu Eesti Pimedate Liit, Eesti Vaegkuuljate Liit ning Eesti Liikumispuudega Inimeste Liit.”

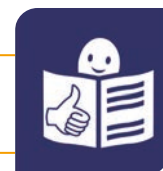
See, et intellektipuuet ei ole eraldi märgitud, ei tähenda, et sellega üldse ei oleks arvestatud. Nii Euroopas kui ka Eestis loetakse intellektipuuet üheks neljast suurest puuderühmast – ülejäänud kolm on siis liikumispuue, kuulmispuue ja nägemispuue. Et ligipääsetavuse paranda-

mise eelnõust on intellektipuudega inimesed välja jäänud, signaliseerib ühiskonna ja ka poliitikute madalat teadlikkust.

Oleme küll enda tegutsemisaastate jooksul juhendeid ja materjale välja andnud, mis on jõudnud isegi riiklikesse juhistesse, kuid näiteks päris ammendavas võrdõigusslikkuse voliniku juhendis on 26-st juhendmaterjalist ainult kaks intellektipuudega inimestele ligipääsetavuse parandamiseks mõeldud, ning umbes 50-st juhendpunktist samuti kaks vihjavad kaudselt, et intellektipuudega inimesi arvestatakse piiratud juurdepääsuga riskirühmaks. Lihtsa kirja vajalikkus kümnetele tuhandetele inimestele võrdsel alustel avalikus ruumis orienteerumiseks on avalikkusele ja spetsialistidele veel teadvustamata ja suuresti seetõttu ka meid ümbritsevas ruumis lihtsat kirja ei ole. ■

KOKKUVÕTE

Ligipääsetavuses arvestatakse inimesi, kellel on

- nägemispuue
- kuulmispuue
- liikumispuue
- intellektipuue

Kahjuks ei mõelda seadustes piisavalt intellektipuudega inimeste huvidele.

Lihtne kiri ja selge sõnum avalikus ruumis oleksid abiks kõigile, mitte ainult intellektipuudega inimestele.

Iga inimene võiks oma kodus end mugavalt tunda.

ELURUUMIDE KOHANDAMISEST TALLINNAS 2019. AASTAL

Vaimupuu küsimustele vastas Signe Tammesalu, Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuameti sotsiaalhoolekande- ja terviseosakonna teenuste ja toetuste sektori peaspetsialist.

FOTOD: Adobe.

KUI PALJU ON 2019. AASTAL ERIVAJADUSTEGA INIMESED ABI SAANUD, ST KUI PALJUDEL ON ELURUUME KOHANDATUD?

Sotsiaalkaitseministri 26.02.2018 määruse „Puuete- ga inimeste eluaseme füüsiline kohandamine“ alusel (vastavalt „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakendus- kava 2014-2020“-le) oli seisuga 17.12.2019 kohandatud 2019.a. 42 erivajadusega isiku eluaset.

Tallinna Linnavolikogu määruse „Eluruumi kohanda- mise kulu hüvitamise kord“ alusel (reguleerib eluruumi kohandamise kulu osalist hüvitamist Tallinna linna eel- arves selleks ette nähtud vahendite arvelt) on teostatud 2019.a. 19 isiku eluaseme kohandamine.

2020. aastal on seisuga 25.05.2020 kohandatud 35 erivaja- dusega isiku eluaset.

MISSUGUSED ON LEVINUMAD KOHANDAMISED/ABI- VAHENDID, MIDA VAJATAKSE? MISSUGUSED HARUL- DASEMAD, ERILISEMAD JA/VÕI KALLIMAD?

Enim levinud kohandamised on hügieenitoimingute (inva WC-pott, vanni asendamine dušiga) ja liikuvuse parandamiseks (tõstuki paigaldamine esimeselt korruselt välisukse juurde).

Harvem vajatakse köögi kohandamist.

Kallimad kohandused on tõstukite paigaldused.

KUI PIKK ON ELURUUMI KOHANDAMISE JÄRJEKORD? MILLE JÄRGI VALITAKSE KOHANDAMISE SAAJAD – KAS VAJADUSE PAKILISUSE VÕI ELAVA JÄRJEKORRA ALUSEL? PALJU SEL AASTA ON TEHTUD KOHANDAMIST?

2019. aastal oli järjekorras 239 kodu kohandamist taot- lenud isikut. Järjekord moodustatakse taotluse esitamise järjekorra alusel.

KUIDAS PEAKS TOIMIMA HINNAPAKKUMISTE VÕTMI- NE?

MEIE TOIMETUSENI ON JÕUDNUD INFO, ET ELU- RUUMI KOHANDAMIST VAJAVAD INIMESED SAAVAD NIMEKIRJA FIRMADEST, KELLE KÄEST VÕTTA HINNA- PAKKUMISI.

KUI NENDEGA ÜHENDUST VÕTTA, EI TEA ETTEVÕT- TED TEEMAST MIDAGI JA KEELDUVAD.

Vastavalt sotsiaalkaitseministri määruse „Puuete- ga inimeste eluaseme füüsiline kohandamine“ § 16 lg 6 p.4 peab projekt vastama nõudele, kus taotlejal peab olema suutlikkus projekti ellu viia.

Taotleja peab otsima ja esitama TSTA-le hinnapakku- mid kahelt erinevalt ehitusettevõttelt.

Kahjuks ei oma väga paljud kohandust vajavad isikud kogemusi ega kontakte ehitaja leidmiseks ja nendelt hinnapakumiste küsimiseks. Oleme selliste kohanduse taotlejate aitamiseks koostanud nimekirja meiega varem koostööd teinud firmadest. Me ei oma infot, kuidas need firmad on töödega kaetud. Juhul, kui neil on juba palju töid ees, siis ehitusettevõtted võivad tõenäoliselt keelduda. Sellisel juhul tuleb pöörduda teise firma poole.

KAS PUUDEGA INIMENE VÕIB ISE VALIDA KOHANDAMISE/REMONDI LÄBIVIIVA?

Jah. Kohalduse/remondi läbiviija leidmine on kohalduse saaja kohustus.

MILLISED ON PUUDEGA INIMESE JA AMETNIKU KOHUSTUSED?

Tallinn Sotsiaal- ja Tervishoiu Ameti (TSTA) töötaja organiseerib taotluste vastuvõtu ja koostab järjekorra. Kui objekt jõuab töösse, siis Tallinn Sotsiaal- ja Tervishoiu Ameti (TSTA) töötaja koos ehitusjärelvalvega fikseerib remondi eelse olukorra, hindab vajaliku kohandamise teostamise võimalikkust ja erinevaid variante. TSTA esindaja nõustab kohanduse taotlejat, annab kliendile kirjalikult koostatud dokumendi „Eluruumi kohandamise tegevused kohanduse saajale“, kus on lahti kirjutatud kohanduse saaja vajalikud tegevused.

TSTA valib koostöös kohalduse taotlejaga ehitaja. TSTA koostab lepingu sõlmimise otsuse, koostab kolmepoolse lepingu ja koordineerib allkirjastamist. Objekti valmis saamise järgselt peab TSTA esindaja fikseerima valminud tööde seisu, allkirjastama vastuvõtu akti. Eluruumide kohandamist finantseerib TSTA. Juhul, kui kohandamise maksumus kujuneb kallimaks kui kehtestatud piirhinnad, tuleb ületatud summa maksta omaosalusena kohanduse saajal.

KUI PALJU VÕTAB AEGA KOHANDUSE LOA SAAMINE? MEIE TOIMETUSEL ON TEADA JUHTUM, KUS ESIMISE TAOTLUSE ESITAMISEST LÕPLIKU KINNITUSENI MÖÖDUS KOLM AASTAT. KAS NII PIKK AEG ON TAVAPÄRANE? KUI KIIRESTI PEAB AMETNIK VASTAMA KOHANDAMIST TAOTLEVA PUUDEGA INIMESE JA/VÕI SOTSIAALMAJA JUHATAJA KIRJADELE?

Kohanduse otsuse saamise aeg sõltub sellest, mitmendal kohal järjekorras on kohanduse saaja ja kui kiiresti leiab kohanduse saaja sobivad hinnapakumised. Kitsaskohaks on kujunenud olukord, kus vabu ehitajaid ei jätku.

Olukord, kus esimese taotluse esitamisest lõpliku kinnituseni möödus 3 aastat, ei ole täna tavapärane. Tegutsetakse sotsiaalkaitseministri 26.02.2018 määruse „Puuetega inimeste eluaseme füüsiline kohandamine“ alusel.

KAS 2020. AASTAL KUULUTATAKSE VÄLJA UUS VOOR? MIDA PEAKS TEADMA JA ARVESTAMA INIMENE, KES SOOVIB ELURUUMI KOHANDAMIST?

Sotsiaalkaitseministri määruse „Puuetega inimeste eluaseme füüsiline kohandamine“ alusel avatakse uus voor 2020. aasta suvel. 2019. aastal esitati 224 taotlust. Neist 150 pääsesid 2019.-2020. vooru. 74 isikut jäi joone alla. Nende taotlused lähevad automaatselt 2020.-2021. aasta vooru. Samas eraldati 2020.-2021. aasta vooru jaoks rahalisi vahendeid 54 kodukohanduse jaoks. Seega tõenäoliselt uusi taotlusi juurde ei võeta, vaid realiseeritakse joone alla jäänud taotlused.

Teadma ja arvestama peab asjaoluga, et järjekord on pikk ja tööde teostamisega võib minna aega. Samuti, et teatud tööde puhul on parem remondi ajaks kodunt lahkuda. Tallinna Linnavolikogu määruse „Eluruumi kohandamise kulu hüvitamise kord“ alusel (reguleerib eluruumi kohandamise kulu osalist hüvitamist Tallinna linna eelarves selleks ette nähtud vahendite arvelt) eluruumide kohandamise kulude hüvitamise taotluste vastuvõtt algas 01.01.2020. Sellest meetmest kohandamise kulude hüvitamise taotlusi võetakse vastu jooksvalt aasta ringi. Juhul, kui eelarvest eraldatud raha on kulutatud, siis jäetakse inimesed järjekorda ja saadetakse isikutele vastavad teatised.

ERILISED INIMESED ERIOLOUKORRAS

Aprillis, kui koroonaviiruse leviku tõkestamiseks kehtestatud eriolukord oli kestnud juba kuu aega, küsisime intellektipuudega inimestega tegelevatelt organisatsioonidelt, kuidas on nende töö korraldatud, et kliendid ei jääks vajalikest teenustest ilma ning kõik oleksid terved ja rõõmsad.

TEKST: Vaimupuu, aprill 2020.

Enamik organisatsioone töötab kaugtöö põhimõttel, töötajad on korraldanud kriisikoosolekuid ning tegevused on omavahel ära jaotatud nii, et tagatakse klientide elule ja tervisele ohutu teenuse osutamine ja töötajatele turvaline töökeskkond. AS Hoolekandeteenused töötajatele on olemas juhend, kuidas kriisiolukorras koroonaviirusesse nakatumist ennetada ja kuidas nakatumise korral käituda.

Kui eriolukorra algul oli paljudel erivajadusega inimestel raske aru saada, et nüüd tulebki kodus olla ning sõpradega kohtuda ei tohi, siis mõne nädalaga mõistsid kõik olukorra tähtsust ning püüdsid uue elukorraldusega hakkama saada.

Päevakeskused ja koolid on oma ukseid sulgenud, vaid äärmisel juhul (näiteks kui lapsevanem/eestkostja peab oma töö tõttu terve päeva kodust eemal olema ja/või kliendi seisund vajab pidevat tuge) osutatakse ka teenuseid, ent need viiakse läbi rangeid hügieeninõudeid järgides.

Põhiliselt toimub töö telefoni ja interneti vahendusel. Kõige rohkem esitatakse küsimusi telefonitsi. Vahtra Tugikeskuse töötajate sõnul on neil alati aega oma kliente ja nende lähedasi ära kuulata.

Peamiselt annavad tegevusjuhendajad, õpetajad ja tugispetsialistid klientidele ja lapsevanematele nõu, kui

oluline on kätepesu ja enesekaitsevahendid, kuidas mingis olukorras tegutseda, kuidas kodusel perioodil võimelda või muid arendavaid tegevusi sooritada, mida huvitavat oma erivajadusega lähedasega ette võtta, kui ideed otsa saavad jne, jne. Tihti on küll kõik vajalik teada, uudistest mitmekordselt loetud-kuuldud, ent oluliste asjade kordamine tegevusjuhendaja toetava ja rahuliku häälega teeb asja selgemaks.

Online-nõustamisi saab pakkuda vaid neile, kel on selleks tehnilised võimalused.

Kõik organisatsioonid on informeerinud oma kliente ja lapsevanemaid e-kirjade, infolehtede ning interneti kaudu (koduleht, Facebooki-keskkond). Jagatud on terapeutide ja nõustajate kontakte, kes aitaksid erilismate juhtumite puhul. Tehakse veebiseminare ja LI-VE-esinemisi. AS Hoolekandekeskused on loonud virtuaalse nipinurga, kus kodud omavahel vajalikku nõu ja praktikas äraproovitud nippe jagavad.

Käo Tugikeskuse alternatiivkommunikatsiooni meeskond on koostanud PCS-piltidest sotsiaalseid lugusid, et nende laste/noorte vanemad saaksid eriolukorda selgitada (vt lisatud pildilugu „Koroonaviiruse test“ kõrvalleheküljel).

Ööpäevaringsetes asutustes on elukorraldus tubasem kui varem, kodust kaugel ei käida ja külalisi vastu ei võeta. Iga päev veedetakse paar tundi oma maja õuealal, eelistatud on aktiivsed tegevused. Kodude seintel on lihtsas keeles plakatid ja piktogrammid, mis õpetavad tugevdatud hügieeninõuetest kinni pidama.

Kõik meile vastanud kiitsid oma lapsevanemaid ja lähedasi, kes on eriolukorrast tingitud muutusi rahulikult võtnud ning omalt poolt palju kaasa aidanud, et see võimalikult leebelt mööduks. Seni on klientide tuju tavaline või hea, suuremaid probleeme pole eriolukord neile tekitanud. Kõik loodavad, et eriolukord lõpeb kiiresti ning me saame peagi tagasi oma tavapäraste toimetuste juurde naasta. Vaimupuu ühineb nende soovidega.

Vaimupuu tänab:

AS Hoolekandekeskused

Käo Päevakeskus

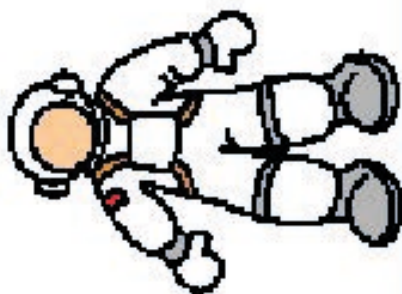
Käo Põhikool

Rapla Hooldekeskuse Vahtra Tugikeskus

Koroonaviiruse test

arst tuleb sinu juurde,
tal on kaitseriides seljas

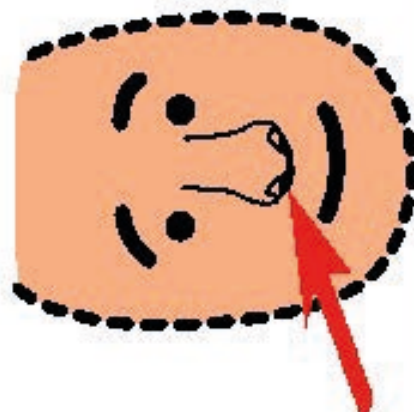
istu rahulikult

arst paneb vatitiku
ninna ja võtab ühe proovi

ja teise proovi

kõik on hästi

Liina Lanno

Tegus elu jätkub ka KRIISIOLOUKORRAS

TEKST: Liina Lanno, AS Hoolekandeteenused teenuste direktor
FOTO: Kalev Lilleorg

Koroonaviirusest põhjustatud eriolukorras on erihoolekande töötajatel ülesandeid topelt – teha kõik endast olenev, et viirus ei jõuaks üksustesse ning jätkata samal ajal klientidele kodus tegevuste ja toetuse pakkumist. Mõlemad ülesanded nõuavad töötajatelt nii distsipliini kui ka loovust – kõrgendatud hügieenireeglite järgimise nõue eeldab tähelepanu ja järjepidevust. Kõige kindlamalt saab kliente kodus hoida siis, kui pakkuda neile päeva jooksul huvitavat ja aktiivset tegevust.

Seni on selline tegutsemisviis ja töötajate pingutused kandnud vilja: artikli kirjutamise ajal (12. mail) ei olnud meie 1800 kliendist ega 800 töötajast keegi koroonaviirusesse nakatunud, tervenenu on 26 klienti.

SELGE JUHEND AITAB KLIENDITÖÖTAJAT

Klienditöötajal ei ole aega, et eri juhiseid kokku otsida ja läbi vaadata, seetõttu koondasime teravishoiuekspertide ja oma parima teadmise kokku

ühte juhendisse. Juhendis on kõik oluline ennetuse kohta alates kätepesust ja desinfitseerimisest kuni tubade tuulutamiseni. Põhjalikult on ka selgitatud, kuidas koroonaviirusesse nakatunud kliendi eest ohutult hoolitseda.

Koroonaaennetuse ja ravi juhend on saadaval nii eesti kui ka vene keeles, seda saavad soovi korral kasutada kõik hoolekandetasutused.

Kodudest tuli tagasiside, et käte pesemine ja kodus püsimine vajavad klientidele meelde tuletamist, seetõttu tegime HENK'i materjali põhjal A4 suurusel lihtsad plakatid, mille iga kodu saab soovi korral välja trükkida.

Plakatid on teemade kaupa – käte pesemise meeldetuletused WCsse, kööki ja välisukse juurde, ja ka kodus püsimise ning distantse hoidmise kohta. Pildid on kasutatavad ka värvimislehtedena ja soovi korral saavad kliendid need enne seinale panemist ära värvida.

Tänu tegevusjuhendajate pidevale selgitustööle oleme saanud ka toredate üllatuste osaliseks, näiteks näeme tööle tulles, et kogu üksuses pestakse vilkalt seinu ja koristatakse ruume ning kliendid seletavad, kui tähtis on hoida kodu puhtana!

MIDA TEHA KODUS OLLES?

Oleme kõik sunnitud tavapärasest rohkem kodus olema ja nii võivad vahel värsked mõtted selle kohta, mis tegevusi klientidega teha, täitsa otsa saada. Tegevusjuhendajatele on abiks ja toeks Nipinurk, kust leiab viiteid tegevustele: virtuaaltuurid maailmas ja muuseumides, võrguetendused ja -kontserdid, e- ja audioraamatud, mängud, viktoriinid, meisterdamine, kirikulingid, kätehügieen.

Korraldame ka võistlusi. Meie kliendid koostöös tegevusjuhendajatega osalesid kevadeteemaliste kaartide valmistamise võistlusel ning järgmisena valmistuvad rahvusvaheliseks tantsupäevaks. Igal nädalalõpul ootame aga osalema hooajalistel teemaülesannetel, kus pildistatakse kodus toimuvat, nt lõunasööki, naeratusi, munadepühi jmt. Kodud inspireerivad oma tegemistega üksteist ka ettevõtte-siseses sotsiaalsõrgustikus – meie tegevusjuhendajad on väga leidlikud!

Usume, et igal inimesel on õigus elada tegusat elu ja seda ka praeguses olukorras, selle nimel töötamegi.

SÕMERA KODU koroonaviiruse kogemused

Sõmera Kodu oli ainuke AS Hoolekandeteenused 56-st üksusest, kus eriolukorra ajal kliendid koroonaviirusesse nakatusid. Alates 5. maist ei ole Sõmera kodus ühtegi koroona-positiivset klienti ega töötajat. Tööst eriolukorra ajal räägivad Sõmera Kodu tegevusjuhendajad ja juhid, kes loodavad, et raskem aeg on selja taga.

TEKST: AS Hoolekandeteenused
FOTO: Erakogu

Tegevusjuhendaja Anu Jamsile tähendas eriolukorra graafik 24-tunnist vahetust iga kahe päeva järel. Tema töötas koroonapositiivsete majas, kus oli 19 klienti. „Kliendid olid väga tublid, see tegi olukorra kergemaks,“ sõnas Anu, kes kiidab ka tublisid vabatahtlikke.

Sõmera Kodu vanemtegevusjuhendaja Ulvi Halliku sõnul läks tema jõud graafikute täitmisele ja töötajate leidmisele, kuna olukord tõi kaasa palju töövõimetuselehtesid. „Puhkepäevi sel perioodil ei olnud, väsimus hakkab kõikidel tulema, sest tööd on palju,“ rääkis Ulvi.

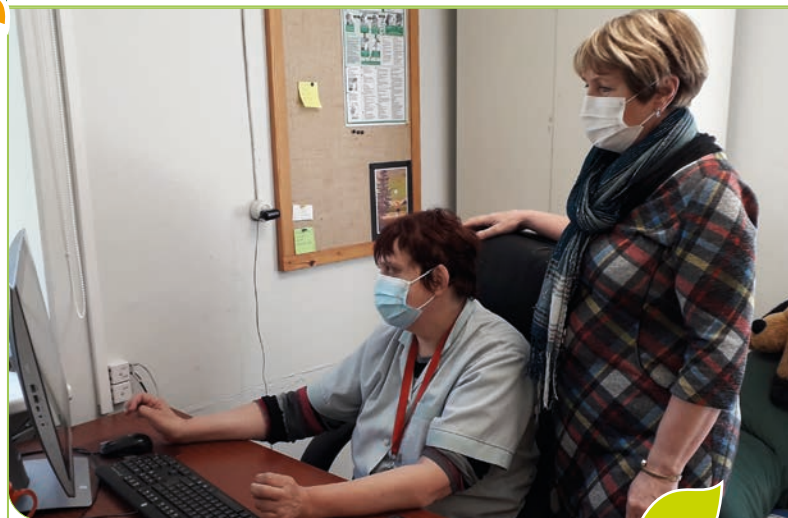
„Oleme pidanud mugavustsoonist välja tulema, õppima uusi asju, leidma tehnilisi lahendusi,“ kommenteeris kliendi- ja tiimitööjuht Marianne Polding. Videosilla kaudu kohtuti rehabilitatsioonimeeskonna ja mandirahvaga ning isegi kohtunikuga.

KÕIGE RASKEM OLI TEADMATUS

Teadmatuse tunne oli ülemaailmne ja keegi ei teadnud, kui kaua eriolukord kestab. Töötajate jaoks tegi olukorra raskemaks tihe töögraafik ja nõuete täpne järgimine kaitseriietuse kandmise osas.

„Elanikud tulid olukorraga väga hästi toime, kui neid koliti ja nad teadsid, et on saanud viiruse. Kartsime hoopis hullemat,“ räägib Marianne.

Töötajad ja ka lähedased rääkisid klientidega ning püüdsid nende läheduses rahulikud olla, et neid võimalikult palju toetada. Raske oli neil klientidel, kes on harjunud palju jalutama, sest praegu on kodu ümber aiad. „Viimase testimise negatiivsete tulemuste järgi oli nende esimene küsimus, kas nüüd võetakse aiad ära ja saame tööle minna,“ jagas Marianne.

Tegevusjuhendajad Ulvi Hallik ja Ulvi Õun.

RUTIIN ON OLULINE

Anu sõnul on kõige tähtsam, et kätepesu on kõikidele selgeks saanud. „Tuulutame tube, käime ilusa ilmaga maja juures väljas. Vähegi tegusamad kliendid on kaasatud koristamisesse, desotamisse,“ rääkis ta. Kliendigruppides on tegevused erinevad, kuid neid tehakse igas majas, nt maandavaid tegevusi nagu mandalate värvimine.

„Iga päev toimuvad meil ühised kohvijoomised ja vestlusringid. Varem pole nii tihedat suhtlemist tegevusjuhendajate ja klientide vahel olnudki, nüüd ollakse kõigest huvitatud,“ sõnas Sõmera Kodu juht Terje Hanson. Heas vormis püütakse hoida ka füüsis – võimeldakse olenevalt ilmast toas või väljas, õues toimuvad ka diskod.

Oluline muudatus on söömine söökla asemel majades. „Majades söömine tekitab ühtsustunnet, kliendid katavad koos lauda, koristavad ja söövad koos. See on kokkusaamise ja rääkimise aeg,“ jagas positiivseid kogemusi Marianne.

TOETUS ON OLULINE

Kõik Sõmera Kodu töötajad on ühel nõul, et suureks abiks on praegusel perioodil olnud pidevalt uuenev koroonaennetuse ja ravi juhised, mida töötajad loevad igapäevaselt.

„Väga tähtis on isikliku hügieeni juurutamine. Ja omavaheline huumor ja naljaviskamine, sellega saab paljudest probleemidest üle. Kui inimesed suudavad nalja teha, suudavad nad ka töötada,“ jagab kogemusi Terje.

Meil on suur ettevõtte ja Saaremaa on pikka aega olnud eraldatud, kuid kõige enam hindavad Sõmera töötajad mandrikolleeptide toetust. „Meile elatakse kaasa, kirjutatakse toetusavaldusi, et jaksime ja vastu peaksime. See kõik annab meile suure pere tunde ja teadmise, et me ei ole üksi. Suur tänu selle eest kõikidele kodudele!“ on Terje tänulik. Soovime Sõmera perele jõudu, jaksu ja tugevat tervist!

KOROONA JA HOOLEKANNE

Vaimupuu küsimustele vastas Terviseameti Põhjaregionaalosakonna juhataja Ester Öpik (29.05.2020).

FOTO: Hendrik Osula

KUI PALJU HOOLEALUSEID JA TÖÖTAJAJD HAIGESTUS EESTI HOOLDEKODUDES KOROONASSE?

Eestis on kokku 248 üld- ja erihooldekandeesutust, testimistulemuste põhjal on viirus alates eriolukorra algusest levinud kokku 26 üld- ja erihooldekandeesutuses. Nendest kümnes on haigestunud kliendid, teises kümnes nii kliendid kui töötajad ja kuues asutuses ainult töötajad. Me oleme iga hooldekandeesutuses haigestumise puhul olnud väga tähtsapaanelikud, sest teame, et see on keskkond, kus haigus kipub levima. Samas teame ka seda, et meie ühiskonna kõige nõrgemad – eakad ja kaasuvate haigustega inimesed on sellest haigusest enim ohustatud. Püüame koroonavii-rushaigust varakult avastada ja seepärast oleme teinud ka päris palju teste erinevates hooldekodudes ja hooldekandeesutustes.

Kokku on hooldekandeesutustes tehtud 11 843 testi, millest 175 on positiivsed kliendid ja 36 töötajad.

Seitsmes hooldekodus on olnud suurem haigestunute arv – Alutaguse Hoolekeskus, Tammiste Hooldekodu, Lihula Südamekodu, Kuressaare Haigla Hooldekodu, Saaremaa Südamekodu, Sõmera Kodu, Tabivere Hooldekodu. Ülejäänud hooldekodudes on haigestunud üksikud kliendid või töötajad ning nakkus ei ole hooldekodus laiemalt levinud.

Elmisel nädalal tuvastati COVID-19 nakkus ühes hooldekandeesutuses (Lihula Südamekodu).

MIDA SAAB ÕPPIDA KOROONAKRIISIST?

Kõige olulisem on, et inimesed käituksid ka edaspidi nakkusohutult ja jälgiks soovitusi, mis aitavad neil nakkusohutult oma igapäevaseid tegevusi jätkata ja samal ajal viiruse levikut pidurdada. Meil tuleb õppida selle viirusega elama, et hoida iseenda ja oma lähedaste tervist.

Praegune kriis on näidanud, et riskianalüüsidel on kahjuks kalduvus realiseeruda. Seda näitab ka Terviseameti 2018. a epideemiate ja mürgistuste riskianalüüs,

Ester Öpik: „Koroonakriis on olnud empaatia ja ligimese-armastuse õppetund.“

milles meie epidemioloogid kaardistasid võimaliku riskina uue ja väga nakkusohutliku viiruse epideemia. Toona Terviseametile selliseks kriisiks valmistumiseks vajalikud mahus ressursse ei võimaldatud. Laiapindne tervisekaitse rolli ei saa aga ühiskonnas vähemtähtsaks lugeda kui laiapindse riigikaitse kontseptsiooni. Peame riigi tasandil teadvustama, et iga kriis lõpeb mingi hulga inimeste jaoks tervishoius. Seega on vaja valmistuda hakkama saamiseks olukordades, mida meil on võimalik ette näha.

KAS NÄITEKS PIIRANGUID HOOLEKANDEASUTUSTES VÕI MASKI KANDMISE KOHUSTUST ON PLAANIS KASUTADA KA EDASPIDI VIIRUSHAIGUSTE PUHANGUTE AJAL?

Külastuskeeld on raske südamega tehtud otsus, sest saame väga hästi aru inimeste ootusest näha oma lähedasi. Külastuskeeld on hädavajalik ettevaatusabinõu haiglates ja hooldekandeesutustes viibivate inimeste tervise kaitseks, kuna vanemaealistel ja riskirühmadesse kuuluvatel inimestel võib COVID-10 kulgeda tõesti väga raskelt. Sel põhjusel on hooldekandeesutused ja haiglad olnud COVID-19 puhangu ajal Terviseameti erilise tähelepanu all, et neid igakülgelt aidata ja toetada.

1. juunini on haiglates ja hoolekandeesutustes Terviseameti kehtestatud külastuspiirang. Mõjuvatel põhjustel ja piisavaid kaitsemeetmeid rakendades saab sellele teha mõningaid erandeid. On olukordi, kus vaimse tervise nimel on hoolealuselt tungivalt vaja lähedasega kohtuda või on muu väga olulise sündmusega seotud kohtumise vajadus, neid asju tuleb inimlikult arvestada. Haigla või hoolekandeesutuse erandkorras külastamise tingimuseks on tervisedeklaratsiooni täitmine ning kinnitus, et külastaja ei ole koroonaviirusesse haigestunud ega ole viimase 14 päeva jooksul olnud lähikontaktis COVID-19 haigega.

KUI PIKAKS HINDATE KORROONAKRIISI MÕJU SOTSIAALVALDKONNALE?

Eestis on koroonaviirusega nakatumine langenud, kuid kahjuks ei ole haigus veel kuhugi kadunud. Seega jätkame Terviseametis oma tööd haigestunute ja nende lähikontaktsete nõustamise ning nakatumisteede väljaselgitamisega, et viiruse levikut piirata.

Loodan, et üks suuremaid mõjusid sotsiaalvaldkonnale ja ühiskonnale tervikuna on, et selles kriisis on esile tõusnud päriselt olulised väärtused – meie inimesed ja nende tervis. Koroonapuhang näitas, et kogu ühiskond loobus oma vabadustest selle nimel, et kaitsta meie ühiskonna nõrgemaid. Terve ühiskond tegi pingutuse, et meie eakad ja riskirühmad oleks hoitud ja terved. See on olnud ühiskonnale väga suur empaatia ja ligimesearmastuse õppetund.

Mulle tundub, et intellektipuudega inimeste puhul oleme rohkem valmis panema tähele kas nende liigset muretsemist koroonaviiruse tõttu või vastupidi nakkusohu alahindamist. Samas on tegu uue viirusega, mida kogu maailm alles õpib tundma – seega on kogu ühiskonnas hulk inimesi, kes nakkusohu alahindavad ja teine äärmus, kes seda hoopis ülehindavad. Tähtis on, et iga inimene oma käigud ja käitumise nakkusohutuse seisukohast läbi mõtleb. Loodan, et saame terve ühiskonnana selle kriisi õppetunnina kaasa parema käte hügieeni ja teadvustame vajadust nakkusohtlikuna koju jääda.

KUIDAS SAID HOOLEKANDEASUTUSED HAKKAMA SELLE VIIRUSEGA?

See on kindlasti olnud raske periood nii hoolekandeesutuste meeskondadele kui ka hoolealustele ja nende lähedastele. Töötajad pidi kiiresti kohanema ja õppima tööd tegema sootuks teistsugustes tingimustes ja kasutades isikukaitsevahendeid, mis varasemalt ei ole olnud osa nende tavapärasest tööelust. Oleme püüdnud neile igakülgset nõu ja jõuga abiks olla. Ilmselgelt on see periood ja kohanemine olnud raske ka hoolealustele.

Kuna COVID-19 on märkamatult hiiliv haigus, sest nakkusohtlik aeg algab juba enne köha, nohu ja teiste

sümptomite avaldumist. Seega võivad nakatunud enese teadmata nakatada teisi inimesi, kellega nad kokku puutuvad. Kindlasti on oluline, et kogukonnad oleksid haigestunute suhtes mõistvad ja hoiduksime haigestunute häbimärgistamisest, sest COVID-19 haigestumise varjamine on ohtlik.

Miks peaksime kartma koroonaviirust?

- ✶ Koroonaviirus ehk COVID-19 on gripi sarnane viirus-haigus, mis nakkab teistest omasugustest palju kiiremini.
- ✶ Mõnel juhul on sümptomid rasked: kõrge palavik, tugev köha ja hingamisraskused.
- ✶ Eriti ohtlik on koroonaviirus vanematele inimestele ja kroonilistele haigetele, kelle immuunsus on nõrgem.
- ✶ Koroonaviirusesse haigestumine võib lõppeda surmaga.
- ✶ Inimene võib olla vaid viiruse kandja – tunneb end tervena, ent on ikkagi nakkusohtlik.

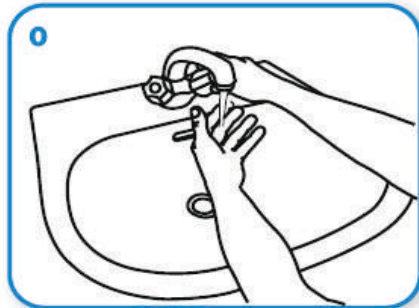
Mida teha, et koroonaviirus levida ei saaks?

- ✶ Ära käi rahvarohketes kohtades. Osta poest korraga mitme päeva toiduvaru või telli kaupu koju.
- ✶ Kallistada võib vaid neid, kellega elad koos, teistest hoia igaks juhaks eemale.
- ✶ Kohtu oma sõpradega õues, mitte toas. Eelista suhtlemisel interneti ja telefoni.
- ✶ Hoia vöörastest inimestest eemale! Lähemal kui 2 meetrit võib olla kuni 15 minutit.
- ✶ Pesu oma käsi sageli! Kui pesta ei saa, desinfitseeri.
- ✶ Korista oma kodu! Segadus ja mustus võivad tuua koroonast hullemaid haigusi.
- ✶ Puhasta ja desinfitseeri pindu, mida puudutad sageli:
 - ✶ telefon, arvuti klaviatuur ja ekraan (NB! Elektroonika ei tohi märjaks saada!)
 - ✶ kindad, võtmed
 - ✶ ukselingid, trepi käsipuud
 - ✶ lülitid, kapiuksed, kodumasinad
 - ✶ auto rool, käigukang ja armatuur
 - ✶ lapsevankri, ratastooli või rulaatori käepide jne
- ✶ Kui oled kokku puutunud köhiva ja nohuse inimesega, võid ka ise olla nakkusohtlik. Püsi kodus!
- ✶ **Kui oled haige, pead püsima kodus.** Mitte kuhugi minna ei tohi, ühtegi külalist vastu võtta ei tohi.

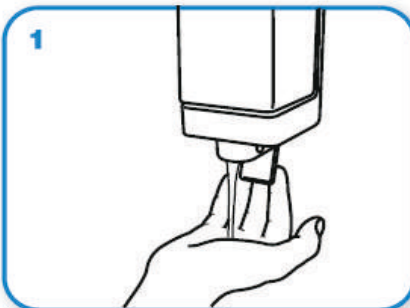
KÄTE PESEMISE TEHNIKA

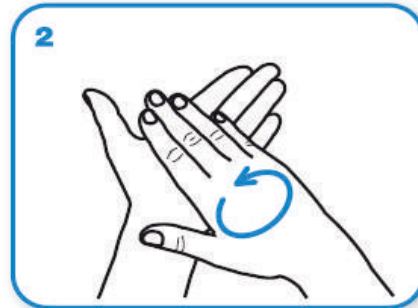
Protseduuri kestvus: 40-60 sek

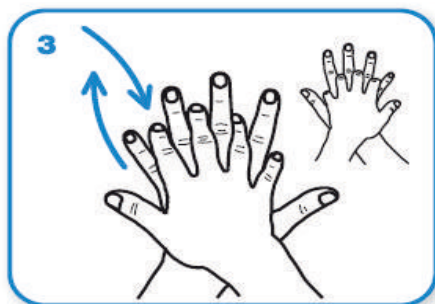
0. Tee käed ja randmed voolava vee all korralikult märjaks

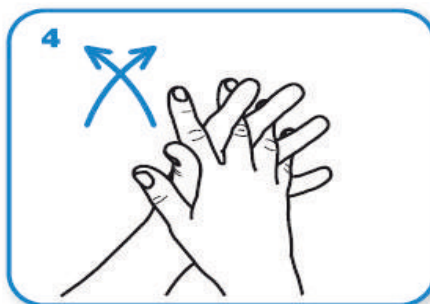
1. Doseeri seepi piisavas koguses

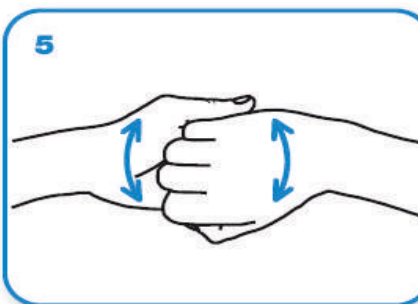
2. Hõõru peopesi vastamisi

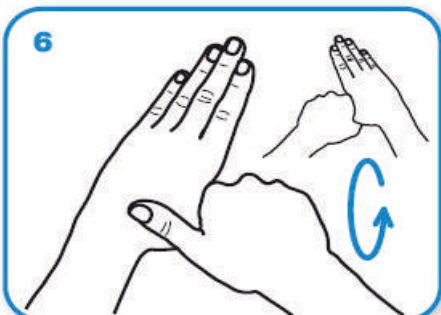
3. Hõõru parema käega vasaku käe selga nii, et ka sõrmed üksteisega kontaktis oleksid. Korda sama teise käega

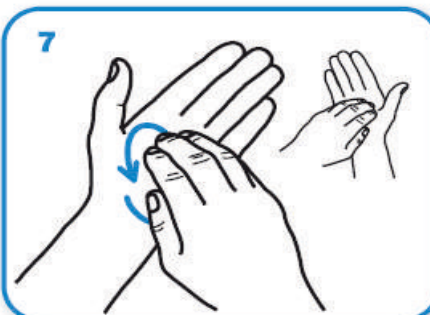
4. Hõõru peopesi vastamisi harali sõrmedega

5. Hõõru parema käe peopesas vasaku käe sõrmede pealispindu. Korda sama teise käega

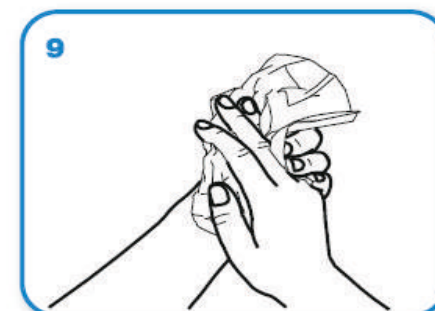
6. Hõõru parema käega ringjaid liigutusi tehes vasaku käe põialt. Korda sama teise käega

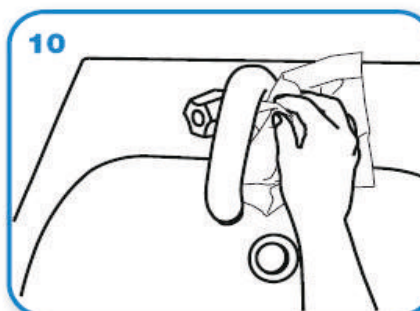
7. Hõõru ringjate liigutustega parema käe sõrmeotsi vasakus peopesas. Korda sama teise käega

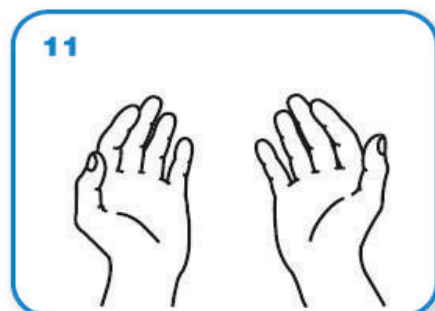
8. Loputa käed veega

9. Kuivata käed hoolikalt ühekordse paberkäterätikuga

10. Sulge veekraan paberrätikuga

11. Kogu käte pesemise protseduuri kestvus on 40-60 sekundit, mille järgselt on käed puhtad

Tallinna sotsiaalteenustest ERIOLOUKORRA AJAL

Vaimupuu küsimustele vastas
Tallinna abilinnapea Betina Beškina.
FOTO: Svetlana Aleksejeva

KUIDAS MÕJUTAS KORONAVIIRUSE ERIOLUKORD PUUETEGA INIMESTELE SUUNATUD TEENUSEID TALLINNAS?

Tallinnas olid kõik sotsiaalteenused, sh puuetega inimestele suunatud teenused ka eriolukorra ajal tagatud. Tõsi, muutuste tõttu pidime üle vaatama teenuste korralduse, pidades silmas seda, et nii töötajate kui ka klientide oleks turvalisus kindlustatud. Eriolukorra ajal pöörati erilist tähelepanu neile, kes vajasisid toimetulekuks täiendavat abi. Linnaosavalitsuste sotsiaalhoolekande osakonnad hoidsid abivajajatega pidevalt kontakti, et keegi oma murega üksi ei jääks. Nõustamised toimusid telefoni- või videokõnede kaudu, vältimatu abivajaduse korral otsekontaktis. Lisaks kaasati ka vabatahtlikke, kes pakkusid erinevat abi või olid keerulisel ajal lihtsalt vestluspartneriks. Niisamuti jätkus isikliku abistaja ja tugiisiku teenuse osutamine, millega tagati igapäevased hädavajalikud toimingud.

KUI KAUA PIIRANGUD JÄTKUVAD?

Piirangud on pigem seotud tervisekaitse nõuete järgimisega. Ühegi teenuse osutamine koroonaviiruse tõttu ära ei ole kadunud. Kõik keskused ja asutused on üle vaadanud oma töökorralduse ja senisest enam pööratakse tähelepanu puhtusele, et kaitsta külastajate tervist. Vastavalt vajadusele kasutatakse desinfitseerimisvahendeid, maske, kindaid, visiire ja koristatakse ruume. Näiteks Käo Tugikeskus oli kogu eriolukorra vältel avatud, seda küll vähendatud mahus. Tallinna Vaimse Tervise Keskus ja tugikeskus Juks hoidsid oma klientide ning peredega kontakti telefoni või teiste elektrooniliste sidevahendite abil, kui kohapeal ei olnud võimalik teenust osutada. Niisamuti tehti koduvisiite.

Tallinna abilinnapea Betina Beškina.

Ka huvitegevustega seotud keskused hakkavad taas tegutsema. Näiteks Tallinna Puuetega Inimeste Tegevuskeskus on nüüd taasavatud esmaspäevast reedeni kell 10-17 ning jätkuvad erinevad ringitegevused. Tegevuste korraldamisel tuleb küll arvestada veel riigis kehtivate piirangutega.

KUIDAS MÕJUTAVAD ERIOLUKORD JA SELLEST TINGITUD MAJANDUSKRIISI TALLINNA TOETUSEID?

Koroonaviiruse eriolukord ja sellest tingitud majanduskriis ei ole toonud kaasa muudatusi Tallinna poolt makstavate universaaltoetuste ega ka sissetulekust sõltuvate toetuste osas. Kuna toetuse maksmist ei ole peatatud, lõpetatud ega ka toetuse määra vähendatud, siis jätkub abivajajatele teenuste osutamine nagu varasemalt.

MILLAL TAASTUB TEIE HINNANGUL TAVAPÄRANE OLUKORD?

Praegu on siiski raske öelda, millal saame tavapärase elurütmi jälle naasta, just abivajajate turvalisust ja tervist silmas pidades.

Ent kõik meie töötajad annavad igapäevaselt oma panuse selle nimel, et tagada puuetega inimestele vajalik mahus teenuste ja abi kättesaadavus ning seda sõltumata ajast. Küsimuste korral võib alati pöörduda ka linnaosa sotsiaalhoolekande osakonna poole.

Infot muutuste kohta tasub aga kindlasti jälgida ametlike infokanalite vahendusel. Ent eriolukorrast väljumise ajal saab juhiseid ja soovitusi jätkuvalt infotelefonilt 1247 ja üldiselt koroonaviiruse infoleheküljelt www.kriis.ee.

Tanel Kiik

Sotsiaalminister TANEL KIIK

Tanel Kiik on 31-aastane, ta on abielus ja väikese tütre isa. Sündinud ja üles kasvanud Tallinnas, päritolult oma sõnul poolsaarlane ja veerand-armeenlane.

Eluväärtustelt peab oluliseks õiglust, solidaarsust ning iga inimese võrdset kohtlemist.

FOTO: Rene Suurkaev

Tanel Kiik on lõpetanud Kadrioru Saksa Gümnaasiumi ning Tartu Ülikooli Pärnu Kolledži, praegu on lõpusirgel magistriõpingud Tartu Ülikoolis, erialaks Euroopa õpingud. On varem töötanud referendi, sekretäri, info-spetsialisti, nõuniku, kinnisvara müügipartneri ja konsultandi, ettevõtte juhatuse liikme ja omanikuna ning peaministri büroo juhina. Alates 29. aprillist 2019 on ta Eesti Vabariigi sotsiaalminister.

KAS JA KUIDAS ON SIND MUUTNUD SOTSIAALMINISTRI AMET?

Olen omandanud palju uusi kogemusi ja teadmisi tervise-, sotsiaal- ja töövaldkonnas. Samuti leidnud mitmeid sõpru, kes neis valdkondades töötavad või vabatahtlikuna panustavad. Kindlasti olen nüüd ka märksa paremini kursis peamiste väljakutsete ja muredega, mis lahendamist vajavad. Imetusväärne on sotsiaalvaldkonnas tegutsevate inimeste hoolivus ja pühendumine.

MILLINE ON SINU NÄGEMUS PUUETEGA INIMESTE OLUKORRAST JA TÖÖVÕIMEREFORMI TULEMUSTEST EESTIS?

Ükski reform pole täiuslik, aga senised analüüsid näitavad, et inimeste sotsiaalne kaitse on paranenud, kuna töövõimetoetus on enamasti töövõimetuspensionist suurem. Samuti on tõusnud tööandjate teadlikkus ning neil on kasvanud valmisolek vähenenud töövõimega inimeste värbamiseks. Inimestel on võimalik saada abi tööle saamiseks ja tööl püsimiseks: pakutakse rohkem erinevaid teenuseid ning teenustel osalejate hulk on tõusnud.

Arvutuste kohaselt peaks uue süsteemi mõjul aastal 2022 olema 19 100 töötavat ja 16 400 töötukassa abiga tööd otsivat inimest enam, kui oleks olnud ilma uut süsteemi rakendamata. Loodan, et võimalikult paljud inimesed saavad töötukassalt vajalikke teenuseid ning leiavad endale sobiva töö. Senine statistika näitab, et tööle on saanud rohkem osalise töövõimega inimesi, kui algselt loodeti. Kui töövõimereformi ette valmistati, võeti eesmärk, et 2022. aastal töötaksid pooled osalise töövõimega inimestest. Tegelikult täitus see eesmärk juba 2017. aastal – siis töötas 53% osalise töövõimega inimestest.

KUIDAS HINDAD PUUETEGA INIMESTE OLUKORDA TÖÖTURUL?

Puuetega inimeste olukord tööturul järk-järgult paraneb, mille üle on mul väga hea meel. Selles on oma osa nii tööandjatel kui töötajatel: tööandjad on rohkem

valmis arvestama töötajate erivajadustega, puuetega inimesed aga kandideerivad üha julgemini erinevatele ametikohtadele ning õpivad erinevaid ameteid. Loomulikult on meil ka siin kõvasti arenguruumi. Töoandjatel soovitan näha puude taga inimest – vaadata kõigepealt töösoovija oskusi, teadmisi ja kogemust ning alles seejärel uurida, kas tema erivajadus võib saada töötamisel takistuseks ning kas on võimalik sellest takistusest üle saada. Soovitan ka inimeselt endalt küsida, millist toetust, abi ja kohandusi ta vajab. Tihti peale tuleb välja, et lahendus on lihtsam, kui tööandja arvata võis.

Samuti soovitan küsida nõu ja abi. Eesti Tööandjate Keskliit on koostöös Eesti Personalijuhtimise Ühingu PARE ellu kutsunud Tööandjate võrgustiku, eesmärgiga aidata kaasa vähenenud töövõimega inimeste tööellu kaasamisele ning tõsta tööandjate teadlikkust, jagades kogemuslugusid ja praktikaid vähenenud töövõimega inimeste tööle rakendamisel. Selle võrgustiku liikmed aitavad hea meelega ka teisi. Eesti Töötukassas töötavad tööandjate nõustajad, kes selgitavad, millised on ühe või teise puudeliigi eripärad tööolukordades, missuguseid kohandusi ja abivahendeid võib puudega inimene töökohal vajada. Töötukassast saab töökohtade kohandamiseks ka rahalist abi. Tööalase abivahendi saab puudega inimene sealt vajadusel tasuta.

MILLISENA NÄED PUUETEGA INIMESTE ELU VIIIE VÕI KÜMNE AASTA PÄRAST?

Pea oluliseks võrdsete võimaluste tagamist igale inimesele, sõltumata tema soost, vanusest, rahvusest, sotsiaalsest staatusest, puudest või muudest erisustest. See peab olema meie peamine suund ja eesmärk. Loodan ja usun, et jõuame iga aastaga sellele lähemale nii inimeste, tööandjate, kohalike omavalitsuste kui riigi mõtteviisis ning igapäevases praktikas.

FOTO: Kalev Lilleorg

KUIDAS JAGAD ENNAST PERE JA TÖÖ VAHEL?

Tööpäevadel näen kahjuks perekonda reeglina alles hilisõhtuti, mil mu tütar juba magab. Seetõttu püüan nädalavahetustel võimalikult palju aega perega koos veeta. Meile meeldib ühiselt abikaasa ema kodutalu juures metsas jalutamas käia ning ka teisi Eestimaa looduskauneid kohti külastada. Kodus olles loeme tihti koos lapsega erinevaid raamatuid, tema küll rohkem vaatab pilte ja mängib nendega.

MILLISED ON SINU KOGEMUSED INTELEKTIPUUDEGA INIMESTEGA?

Head ja arendavad. Rohkem on kokkupuuteid tööalaselt, aga kõigi meie tutvusringkonnas ja sugulaste seas on ka puudega inimesi.

KAS OLED KAHETSENUD, ET ASTUSID POLIITIKASSE?

Tegelikult ei ole, kuna see on valdkond, kus on võimalik Eesti inimeste elu positiivselt mõjutada.

MILLEST UNISTAD?

Sallivamast ja võrdsemast ühiskonnast nii Eestis kui maailmas tervikuna.

MEIE FOTOKONKURSI „IMELISED INIMESED“ LÕPUÜRITUSEL NÄITUST AVADES PIDASID SA KOHAPEAL IMPROVISEERITUD ILUSA KÕNE, MIS JÄI PALJUDELE MEELDE. AITÄH! KAS MÕNI FOTO JÄI KUIDAGI ERILISELT MEELDE?

Tegemist oli väga tore ja ilusa näitusega ning tänan kutse eest avamisele. Arvan, et see algatus on igas mõttes positiivne nii fotokonkursil osalejate kui ka vaatajate jaoks. Mulle meeldis näitus tervikuna, kuna see oli vaheldusrikas ja andis edasi palju positiivseid emotsioone.

Sotsiaalministrina on Tanel Kiik algatanud mitu seadusemuudatust, mis vähendaksid bürokraatiat ning vähendaksid abivajajate jalavaeva.

Näiteks saab alates märtsist muutumatu või progresseeruva seisundiga raske või sügava puudega lastele määrata puude ühekordselt kuni 16-aastaseks saamiseni, samuti piisab nüüd töövõimet välistava seisundi puhul eksperthinnangust terviseandmete põhjal. Alates juulist suurendatakse hooldusperede toetamist ning puudega lapse toetust laiendatakse harvikaigusega lastele, kellel pole puuet pole määratud.

Maikuus tunnustas Tartu Ülikool Tanel Kiike Skytte medaliga kaaluka panuse eest tõendus põhise riigivalitsemise edendamisel Eestis ning Tartu Ülikooli ja selle teadlaste kaasamisel eriolukorra juhtimisse.

Koroonaviirus tekitab palju rahaküsimusi.

MIS SAAB EDASI?

Vaimupuu küsimustele erivajadustega inimeste organisatsioonide edaspidisest rahastamisest vastas sotsiaalminister Tanel Kiik.

FOTOD: Adobe

KAS TÕESTI ON KAVAS VÄHENDADA ERIVAJADUSEGA INIMESTE (EPIK, ELIL JT) KATUS-ORGANISATSIOONIDE RAHASTUST? KUI JAH, SIIS KUIDAS ON EDASPIDI PLANEERITUD ERIVAJADUSEGA INIMESTE ORGANISATSIOONIDE TÖÖ, NII ET PUEETEGA INIMESD EI JÄÄKS VAJALIKEST TEENUSTEST ILMA?

Katusorganisatsioonide rahastust ei ole kavas vähendada. Vastab tõele see, et hasartmängumaksu laekumine on vähenenud, kuid tegeleme alternatiivsete katteallikate otsimisega.

KAS ON PLAANIS SULGEDA ERIVAJADUSEGA INIMESTE PÄEVAKESKUSI? KUI JAH, SIIS MISSUGUSTE PARAMETRITE ALUSEL SULGEMA HAKATAKSE (KLIENTIDE ARV, TEGEVUSE JÄTKUSUUTLIKKUS VMT) NING MILLAL?

Sotsiaalministeerium ei korralda erivajadusega inimeste päevakeskuste tööd ega kindlasti taotle ka ühegi sulgemist.

Vastupidi – erinevate sotsiaalteenuste osutamine inimestele peab olema tagatud ja siin tuleb omavalitsustel olla eriti tähelepanelik ja aktiivne.

KAS PENSIONID JA TOETUSED, MIDA ERIVAJADUSEGA INIMESD ON SIIANI RIIGILT JA/VÕI OMAVALITSUSELT SAANUD, JÄÄVAD SAMA SUUREKS? KUI SELLES VALLAS ON MUUTUSI, PALUN TÄPSUSTADA (SUURENEMINE VÕI VÄHENEMINE, KELLEL, MILLAL JNE).

Sotsiaalministeeriumil ei ole plaanis langetada ühtegi riigi poolt pakutavat toetust. Ühtlasi toimus 1.04.2020 varem kokku lepitud pensionitõus. Eriolukorra algusest kuni maikuu lõpuni oli täiendavalt puudega lapse ühel vanemal võimalik taotleda Sotsiaalkindlustusametist toetust, kui ta pidi lapse hooldamise tõttu võtma töölt palgata puhkuse.

MILLAL ON KAVAS AVADA PROJEKTITAOTLUSTE VOORUD? KAS ON JUBA SELGE, KUST HAKATAKSE TULEVIKUS LEIDMA RAHA, KUI HASARTMÄNGUMAKSU LAEKUB VÄHEM? MISSUGUSTEST MAKSEDEST HAKATAKSE FINANTSEERIMA ERIVAJADUSEGA INIMESTE TEGEMISI?

Väikeprojektide voorud on hetkel suletud ning nende avamist kaalutakse vastavalt võimalustele, kui meil õnnestub leida vajalikke lisavahendeid hasartmängumaksu alalaekumise kompenseerimiseks. Anname kindlasti aegsasti teada, kui on uut infot.

KOKKUVÕTE

Eriolukorra tõttu on riigil raha vähem, ent puuetega inimeste toetusi ei vähendata.

Riik ja omavalitsused peavad leidma uusi viise, et puuetega inimesi ka edaspidi aidata.

HEERINGASALAT MUSTIKATEGA, ODRAKARASK JA MAITSEVÕI

Traditsioone tuleb au sees hoida, ent mõnikord on tore lisada argitoidule paar krutskit! Seekord segame heeringasalatisse mustikaid ja leiva asemel küpsetame karaskit. Kõigepealt tee valmis salat ja maitsevõi, kuna need peavad külmkapis maitsestuma. Kogused on mõeldud neljale inimesele.

TEKST: Taire Ehaver
FOTOD: Vaimupuu

HEERINGASALAT MUSTIKATEGA

Ära ehmu ootamatust kooslusest!
Mustikad mahendavad heeringa soolasust ja lisavad mahlakust.
Salat maitseb ka neile, kes heeringat väga ei armasta.

VAJA LÄHEB:
200 G SOOLAHEERINGA FILEED
150 G KULTUURMUSTIKAID
250 G KOORIMATA KARTULEID
1 VÄIKE MUGULSIBUL
KIMP TILLI JA MURULAUKU
VÄRSKELT JAHVATATUD MUSTA PIPART
U 100 G HAPUKOORT

1. Keeda kartulid tervelt koos koorega.
Jahuta, koori ja lõika suupärasteks tükkideks.
2. Lõika heeringafilee väikesteks kuubikuteks ja pane kaussi kartulitükkide juurde.

3. Haki mugulsibul ja maitseroheline.
4. Pane kõik kaussi, lisa hapukoor ja sega.
Maitsesta pipraga.

Soola lisa vaid siis, kui heeringas on mahe ja mage.

5. Kõige lõpuks sega ettevaatlikult salatisse mustikad.

Lase enne serveerimist vähemalt paar tundi külmkapis maitsestuda.

Kaunista mustikate ja tilliga.

MAITSEVÕI

VAJA LÄHEB:

150 G TOASOOJA VÕID

PEOTÄIS PETERSELLI

(VÕID LISADA KA TILLI, BASIILIKUT JA MURULAUKU – VASTAVALT MAITSELE)

1 VÄIKE KÜÜSLAUGUKÜÜS

1 TL MERESOOLA

Haki küüslauk ja ürdid hästi peeneks. Sega kõik ained omavahel ja tõsta külmkappi vähemalt pooleks tunniks maitsestuma.

ODRAKARASK SEEMNETEGA

Odrajahust karask kuulub Eesti rahvustoitade hulka. Karask täidab hästi kõhtu, selles on vitamiine ja kiudaineid. Päevalille- ja kõrvitsaseemned teevad karaski mahlasemaks, köömned ja fenkoliseemned annavad värsket vürtsikust. Kõige maitavam on karask soojalt.

VAJA LÄHEB:

500 G ODRAJAHU

500 ML KEEFIRIT

3 MUNA

2 SPL VÕID

1 TL SOOLA

2 SPL METT VÕI PRUUNI SUHKRUT

50 G PÄEVALILLE- JA KÕRVITSASEEMNEID

(KOORITUD)

2 TL FENKOLISEEMNEID

2 TL KÖÖMNEID

2 TL SOODAT

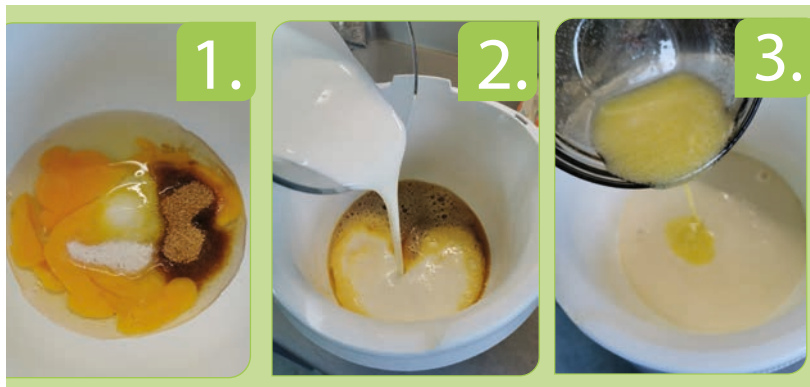
4. Sega teises kausis odrajahu sisse sooda, seemned ja köömned.

5. Vala jahu vedeliku sekka.

6. Sega kõik kiiresti läbi, kuni kõik ained on segunenud. Ära sega liiga kaua, ära klopi!

7. Vala karaskitainas võiga määratud ahjuvormi.

1. Klopi munad koos suhkruga ja soolaga lahti.

2.-3. Lisa kefir ja sulatatud või.

8. Silu tainas pealt siledaks ning puista karaskitainas seemnetega üle.

9. Küpseta 180 kraadises ahjus 25-30 minutit.

Lase veidi jahtuda ja eemalda siis vormist.

Määri soojale karaskile maitsevõid ja puista üle röstitud seemnetega.

Proovi ka moosi või meega!